

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

צו

(חלק כז שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת צו, שבת הגדול, חידד ניסן, ה'תשפ"ה (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

צו ב

אינו ספר הלכות, אלא, כמ"ש רש"י כמה פעמים⁸ – „אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא“. ועפ"ז: למאי נפקא מינה בפשוטו של מקרא גזירת חכמים (זמן רב לאחר מתן תורה – „מקרא“), שלא לאכול מבשר הזבח אחרי חצות!?

יתר על כן: רש"י כתב „אם כן למה אמרו“, הרי שברור הדבר שאנו יודעים מקודם ש„אמרו עד חצות“, ועל כן עולה השאלה „למה אמרו כו' (והטעם הוא) כדי להרחיק כו'“.

ותמוה: מנין יודע הלומד (בפשוטו של מקרא) על גזירת חכמים, עד שמפני זה הוצרך רש"י ליישב את השאלה „למה אמרו עד חצות“?

ב. והפלא בפירוש רש"י גדול אף יותר:

הלא הצורך בהודעה זו – שאע"פ שמן התורה אפשר לאכול את הקרבן „עד בוקר“, גזרו חכמים שיהיה מותר לאכול רק „עד חצות“ – קיים בכל הקרבנות הנאכלים ליום ולילה, ואודות אחד מהם – קרבן פסח – למדנו כבר בפרשת בא⁹: „ואכלו את הבשר בלילה הזה גו' ולא תותרו ממנו עד בוקר“.

38 וקשה: למה לא כתב רש"י לעיל (בקרבת פסח) – „אם כן למה אמרו עד חצות כו'“?

(8) פרש"י בראשית ג, ח. שם, כד. ובכ"מ.

(9) יב, ח"י.

א. בפירושו על הפסוקי „ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר“, העתיק רש"י את התיבות „לא יניח ממנו עד בוקר“, ופירש: אבל² אוכל הוא כל הלילה אם כן למה אמרו עד חצות כדי להרחיק האדם מן העבירה.

ובפשטות יש לפרש דברי רש"י³, שבמ"ש „למה אמרו“ – כוונתו לנאמר בתורת-כהנים על אתר⁴ (ובמשנה⁵) „למה אמרו חכמים עד חצות“ (ובפרט שבכמה כתבי-יד דפירוש רש"י⁶ הגירסא היא „למה אמרו חכמים“), היינו, לגזירת חכמים (בזמן בית שני) שלא לאכול מבשר הזבח אלא „עד חצות“⁷.

ואינו מובן: פירוש רש"י על התורה

- (1) פרשתנו ז, טו.
- (2) בדפוס ראשון ושני ובכמה כתי רש"י שתח"י – תיבת „אבל“ ליתא.
- (3) ראה שפ"ח כאן.
- (4) וכן במכילתא בא (יב, ח), הובא לקמן בפנים סעיף ב.
- (5) ריש ברכות.
- (6) ובא' מכת"י רש"י שתח"י „למה נאמרו“ – אבל בדפוס ראשון, שני ודפוס רש"י הנפוצים הגירסא „למה אמרו“ (בהשמטת תיבת „חכמים“).
- (7) ראה מכילתא שם: ולקיים דברי אנשי כנסת הגדולה שהיו אומרים .. ועשו סיג לתורה. – וראה לקו"ת ר"ה (נו, ג), סידור (רמד, א) ובכ"מ, שרוב גזירות וסיגים נתחדשו בזמן בית שני (אף שמצינו גזירות גם לפניז – ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גזרה ס"ע תקלב ואילך. ושו"נ).
- (7*) וכפשטות ל' רש"י בקהלת עה"פ (יב, יא) דברי חכמים.

להסביר ללומד מפני מה הנהגה זו אינה בסתירה לפסוק, ולא תותירו ממנו עד בוקר".

ג. והביאור בזה:

לפירוש רש"י, ענין זה שאכילת הזבח היא רק, "עד חצות" ידוע לנו (לא מתורת-כהנים והמשנה, אלא) מן הכתוב גופא^{13*} לפי פשוטו של מקרא (כדלקמן ס"ד-ה) – משא"כ גזירה דרבנן סתם אין לה כל שייכות לפשוטו של מקרא.

ומה שכתב רש"י על כך, "למה אמרו" (ובפרט לפי הגירסא, "למה אמרו חכמים") – יובן ע"פ מה שנתבאר כבר בעבר¹⁴ בלשון רש"י (בפרשת בשלח¹⁵) בנוגע לתחום שבת, וזה לשונו: "שבו איש תחתיו – מכאן סמכו חכמים¹⁶ ד' אמות ליוצא חוץ לתחום כו'; אל יצא וגו' – אלו אלפים אמה של תחום שבת¹⁷, ולא במפורש שאין תחומין אלא מדברי סופרים, ועיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר" –

ובפרט שבמכילתא שם¹⁰, לאחר שפירש שאכילת הפסח היא, "עד שיעלה עמוד השחר" (כמו שדרשו מיתור הלשון, "עד בוקר"¹¹ – "ליתן תחום לבקרו של בקר"), הוצרך להוסיף: "ומפני מה אמרו עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה כו";

ואילו רש"י¹¹ הביא התחלת הענין (שם, "עד בקר" הנאמר "פעם שניה" למדין, "ליתן בקר .. ובא הכתוב להקדים שאסור באכילה מעלות השחר") – והשמיט את המשכו, "ומפני מה אמרו כו";!

ולכאורה איפכא מסתברא – בקרבן פסח יש מקום להודיע זאת יותר מאשר בפרשתנו (בקרבן תודה), שהרי בליל פסח, אף בזמן הזה, מדייקים באכילת אפיקומן קודם חצות, לפי שאכילת אפיקומן היא זכר לקרבן פסח, שלא היה נאכל אלא עד חצות¹² – וממילא יש מקום לומר¹³ שצריך

(10) שם, ח.

(11) שם, י.

(12) שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ז ס"ו. – ומכיון

שגם, בן חמש" רואה דממהרים כו' באכילת האפיקומן בודאי שואל ע"ז (ובפרט שהוא ליל פסח ש"הבן שואל") ואביו מסבירו הטעם כו'.

(13) אבל – אינו הכרחי. כי דין זה ד"לא

תותירו ממנו עד בקר" נאמר (בפ' בא) בפסח מצרים, ואין הכרח שכו"ה גם בפסח דורות, כי כו"כ פרטים דפסח מצרים שונים מפסח דורות (ראה בא שם, ז. שם, יא ואילך. רש"י שם, ג. שם, ו). ולהלן שם (פסוק מג ואילך) בניני פסח דורות

לא נזכר דין זה. ורק לקמן וגבי פסח שני (בהעלותך ט, יב) נאמר, "לא ישאירו ממנו עד בוקר גו' ככל חוקת הפסח גו'"; ועד שילמוד (בפ' בהעלותך) שנוהג גם לדורות, כבר למד פרש"י דפרשתנו ד, אמרו עד חצות כדי להרחיק כו";

שמוזה למדין לכל הקרבנות (דזיל בתר טעמי).

שדייק רש"י בלשונו וכתב, "דוקא)

39

עיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר", כי לפי רש"י ענין, "אלפים אמה של תחום שבת" נלמד מן הכתוב (וממילא –

(13*) להעיר מפיה"מ להרמב"ם זכחים (פ"ט

מ"ו) שהקטר חלבים ואברים עד חצות (להרחיק מן העבירה) נרמז בקרא. ע"ש.

(14) לקו"ש ח"ו ע' 208 הערות 32, 33. ח"ג ע' 6

הערה 38 ובשוה"ג שם.

(15) טז, כט.

(16) מכילתא עה"פ. עירובין נא, א (וכפרש"י

שם. אבל בתיב"ע עה"פ דקאי על ד' אמות העברה. וראה רא"ש שם).

(17) מכילתא ועירובין שם. תיב"ע עה"פ.

סופרים" 20 – אשר „סופרים“, המדייקים באותיות ותיבות 21 „סופרים“, דרשו ולמדו כן מדיוק לשון המקרא 22.

– ו„סופרים“ אלו אינם חכמים מסוימים בתקופה מסוימת שתקנו גזירות דרבנו, אלא ה„סופרים“ שבכל דור ודור החל מזמן משה 23.

[וכן הוא גם בנוגע ללשון רש"י על הפסוק הנזכר, „שבו איש תחתיו“ – „מכאן סמכו חכמים ד' אמות זה אינו תקנה שבדורות הבאים, אלא רק שנשתנה בכך שהוא) נלמד בדרך 40 „סמך“ (ע"י „חכמים“) מן הכתוב ג' 24; ובמ"ש „חכמים“ כוונת רש"י 25

20) וע"ד שיטת הרמב"ם ב„דברי סופרים“ (פיה"ש כלים פ"ז מ"ב (בסופה). סהמ"צ שורש ב'. וראה בארוכה מפרשים לסהמ"צ שם. נ"כ הרמב"ם הל' אישות פ"א ה"ב. ועוד). וראה בפרטיות אנציקלופדי' תלמודית ערך דברי סופרים סעיף ב. וש"נ.

21) כמתז"ל (קידושי ל, א): שהיו סופרים כל האותיות שבתורה. – ומובן ג"כ מל' „סופרים“ שהובא בפרש"י (וירא יח, כב. בהעלותך יא, טו. תבא כח, ל) „תיקון סופרים“ (ולהעיר מרש"י ויחי מט, ז). וראה לקמן סעיף ו.

22) ועד"ז פרש"י תשא (לד, כו) „לעוף . . שאין איסורו מן התורה אלא מדברי סופרים“ – אין הכוונה שהוא תקנת חכמים כ"א שזה גופא נלמד מקרא (אלא שאינו „עיקרו של מקרא“), וכמשנת בלק"ש ח"ו שם (ע' 208 ואילך). וראה לקמן הערה 35.

23) ראה גם סהמ"צ שם: היו נודעים בימי משה, ונאמר עליהם דקדוקי סופרים כו' (וראה לקמן שוה"ג להערה 32). וראה מכילתא שבהערה 17: ומנין שמעו דבר זה וקבלו עליהם כו'.

24) להעיר מריטב"א ר"ה (טז, א) בנוגע ל„אסמכתא“.

25) ראה לקמן סעיף ו – הטעם שנקט רש"י כאן ל' „חכמים“ דוקא.

הוא דין מן התורה 18), אע"פ שאין זה עיקרו.

[ופשוטו של מקרא מכריח כן – שהרי אילו היתה כוונת הכתוב רק ל„לוקטי המן“, היה לשון הפסוק צריך להיות: „אל יצאו ללקוט ביום השביעי“ (וכיוצא בזה). ומזה שנכתב הדבר בלשון סתמי, „שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו“, מוכח, שכוונת הכתוב לרמז גם לדין כללי (ולא רק בשייכות ל„לוקטי המן“) – „אלו אלפים אמה של תחום שבת“],

אלא שמאחר שהעיקר והתוכן הכללי של פרשה זו הם בנוגע ל„לוקטי המן“, הרי שענין תחום שבת אינו „עיקרו של מקרא“ 19).

ולכן נקרא הדבר בלשון רש"י „דברי סופרים“: אין כוונת רש"י כאן לומר שזוהי תקנת חכמים שבדורות הבאים, אלא שכיון שהדבר לא נאמר בפירושו בכתוב (היינו שאין הוא „עיקרו של מקרא“), הרי זה ענין של „דברי

18) וכדעת רע"ק (סוטה ל, ב וש"ג) שתחומין דאורייתא (וראה לקמן הערה 34)*. אלא שלפרש"י עה"ת אינו „עיקרו של מקרא“ ולכן נק' „דברי סופרים“ (כדלקמן בפנים), אבל דין תורה הוא (ראה הנסמך לקמן הערה 20).

19) ע"ד שמצינו בכ"מ בפרש"י עה"ת, דכאשר הפירוש ע"פ דרך הפשט אינו מתיישב (כ"כ), מוסיף רש"י פי' ע"ד הדרש כו' – דהיינו שדרש זה ג"כ שייך לאמרו בפשוטו של מקרא (וכל' רש"י בראשית ג, ח: ולאגדה המיישבת דברי המקרא כו'), אלא שאינו עיקר הפשט, שהביאו לפני זה.

* ולהעיר מפרש"י שבת (פז, ריש ע"ב ד"ה וקא מיפלגי יד"ה אתחומין. וראה תוד"ה אתחומין שם). ואכ"מ.

לחכמי ישראל שבכל דור, החל מדורו של משה].

ד. ועל-דרך-זה הוא הביאור בפירוש רש"י דידן:

בלימוד הפסוק „ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר” – עולה השאלה: כיון שבא הכתוב כאן לקבוע את זמן אכילת הקרבן, היה לו לומר באופן ברור „ביום קרבנו יאכל עד בוקר” (היינו שזמן האכילה הוא „עד בוקר”); ולמה הפסיק הכתוב בענין אחר, „לא יניח ממנו”?

[ואם בא הכתוב כאן להזהיר על הלאו של „לא יניח ממנו” (לאחר זמן האכילה) – היה לו לומר זאת לבסוף, לאחר סיום הענין הראשון: ביום קרבנו יאכל עד בוקר, לא יניח ממנו].

ומזה מובן, לכאורה, שזמן האכילה אכן אינו נמשך „עד בוקר”, ולכן לא נאמר „יאכל עד בוקר” אלא „לא יניח ממנו עד בוקר” – כי הזמן ש„יאכל” אינו מסתיים „עד בוקר”, כי אם משך זמן לפני זה (בחצות), וההגבלה „עד בוקר” היא רק בנוגע ל„יניח ממנו”, שהנחה זו מותרת גם אחר כך (היינו שרשאי אדם להותיר זאת ברשותו גם לאחר חצות) – ועליה צוה הכתוב „לא יניח ממנו עד בוקר”, שאסור לאדם ש„יניח ממנו” אלא „עד בוקר”²⁶ [וממילא צריך לסיים קיום ד„יאכל” בזמן המרוחק מן העבירה – עד חצות – כדי שלא ימשך ו„יניח ממנו עד בוקר”].

26 וצע"ק לאחר חצות איך יקיים „לא יניח גו” – שהרי אסור לאכול ואסור לשרפו (ראה הערה 31).

אבל עפ"ז קשה לאידך גיסא: אם כוונת התורה היא לאסור את האכילה גם בזמן שקודם הבוקר – היה לתורה לקבוע את סוף זמן ההיתר לאכול את בשר הזבח. ולמה אמר הכתוב בסתם „ביום קרבנו יאכל” (שכפשוטו משמעו כל היום, מעת-לעת²⁷), דמזה מובן שמותר לאכול „עד בוקר”?

ה. ועל כך מבאר רש"י, דאין-הכי נמי – „לא יניח ממנו עד בוקר, אבל אוכל הוא כל הלילה אם כן למה אמרו עד חצות כדי להרחיק האדם מן העבירה”:

מה שאמר הכתוב „לא יניח ממנו עד בוקר” (ולא „יאכל עד בוקר”), דמשמע 41 שהזמן שבו „יאכל” אינו „עד בוקר” – ולאידך, מה שלא הגבילה התורה זמן לאכילת הזבח (וממילא משמע שפירוש „לא יניח ממנו עד בוקר” הוא שמותר לאכול „עד בוקר”) – זהו מפני שהשמיעה כאן התורה שני ענינים:

(א) עיקר המכוון הוא – „לא יניח ממנו עד בוקר” („עיקרו של מקרא”),

27 שהרי מש"נ כאן „ביום” לא בא לשלול „לילה” (ולהעיר מלקו"ש ח"ב ע' 79) * כ"א דאינו נאכל לשני ימים (כבנדר או נדבה שבפסוק תיכף לאח"ז).

(* מפורש"י בש"ס – פסחים ג, א ד"ה זבחים) זבחים (נה, א ד"ה ליום ולילה) משמע קצת דזה שנאכל בלילה לנמד מ"לא יניח ממנו עד בקר". אבל נ"ד הפשט ידעינן זה (גם) ממש"נ „ביום קרבנו יאכל” (וראה רש"י ברכות ט, א ד"ה יכול). והדיוק מ„לא יניח גו” הוא ד„אוכל הוא כל הלילה”.

ולהעיר משיחת ש"פ צו תשמ"א, שני"פ פשוטו של מקרא, גם הנאכלים לשני ימים – „ומותרת” (כבפסוק שלאח"ז) – מותרים באכילה בליל יום השלישי. ואכ"מ.

[אלא שכיון שאין זה איסור מעיקר הדין³¹, כי אם לשם הרחקה בלבד³² – לא אמר זאת הכתוב בפירוש, אלא ע"י רמז בדיוק הלשון המתפרש ע"י ה"חכמים"³⁰].

ועפ"ז מובן הטעם לכך שלא הביא רש"י ענין זה לעיל בפרשת בא – כי שם לא נמצא רמז בפשוטו של מקרא על החיוב להרחקת האכילה: בפסוק, ולא תותרו ממנו עד בוקר" לא נזכרו כלל תנאי אכילת הפסח (אלא רק בכתוב לעיל שם, "ואכלו את הבשר גו").

42 ו. בענין הנ"ל רואים אנו גם את הדיוק בתכלית בלשון פירוש רש"י על התורה: בפרשת בשלח לגבי איסור תחומין כתב רש"י, "שאינן תחומין אלא מדברי סופרים"; אבל בענין ד' אמות ליוצא חוץ לתחום" לשון רש"י היא, "מכאן סמכו חכמים". ועל־דרך־זה בפרשתנו כתב רש"י (לפי הגירסא בכמה כתבי־יד, כנ"ל), "אמרו חכמים".

31) ואף שג"ז הוא איסור מה"ת (כנ"ל) – מ"מ נפק"מ ש"עד בוקר" עדיין נקרא זמן אכילתו, שלכן לא נעשה נותר – שפירושו נותר מן האכילה – בלילה רק בבוקר ורק אז מותר לשרפו (ראה באי"ב, י: והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו. וכמוכח גם ממש"נ כאן, "לא יניח גו' עד בקר"). ואכ"מ.

32) וע"ז שמצינו – גם ע"ד ההלכה – כמה ענינים מה"ת שהם בגדר סייג* (ראה לקח טוב – להר"י ענגל – כלל ח כמה דוגמאות לזה). וכש"כ ע"ד הפשט.

(* נוסף על גזירות וסייגים בזמן משה, שאין להם תוקף דדי"ת – ראה אנציקלופדי' תלמודית שנשטמן בהערה 7 בנוגע לגזירות. וכן יש תקנות של משה – ראה מגילה בסופה. ועוד. רמב"ם יוש"ה"ל אבל (השיעורים דשבע זה (תשמ"ה) – הלהלומדים ג"פ ליום)).

הבא ללמד – „אבל אוכל הוא כל הלילה“, כי מעיקר (המקרא ו) הדין אין איסור לאכול כל הלילה – כל זמן שהדבר נעשה לפני הבוקר.

(ב) „אם כן למה אמרו עד חצות כדי להרחיק האדם מן העבירה“ – בדיוק לשון המקרא „לא יניח ממנו עד בוקר“ רמזה התורה, שצריך להיות הפסק, ריחוק בזמן, בין „יניח ממנו“ לזמן האכילה²⁸ – „כדי להרחיק האדם מן העבירה“.

ומהאי טעמא „אמרו (חכמים) עד חצות“: כיון שאמרה תורה שצריכה להיות הרחקת זמן מעת „יניח ממנו“, שיערו חכמי ישראל²⁹ (ע"ז שאמדו בחכמתם טבע בני אדם), שבהרחקה זו כוונת התורה היא³⁰ „עד חצות“.

28) ע"פ המבואר בפנים מובן ג"כ הטעם לשינוי ל' הכתוב – „לא יניח ממנו“, דלא ככפ' בא (יב, י) „ולא תותרו ממנו“ (ובפרט שגם בפרשתנו בפסוקים שלאח"ז נאמר לשון „נותר“) – כי בזה מדגיש שיש זמן (לפני שנעשה נותר) שאין לאכול אותו, כ"א רק „יניח ממנו“ [בסגנון אחר קצת: „תותרו“* מדגיש מה שמוותרו ללאחר זמנו; „יניח“ מדגיש רק – העדר האכילה].

29) כבר בימי משה (כנ"ל סעיף ג). – ואולי מטעם זה השמיט רש"י (להגירסא הנפוצה) תיבת „חכמים“, לשלול הטעות שכוונתו ב„חכמים“ היא כמו תיבת „חכמים“ שבתנ"כ (ומשנה).

30) להעיר מחגיגה (ית, א): לא מסרן הכתוב אלא לחכמים, ולדעת רש"י (מו"ק יא, ב ד"ה אלא אפילו – הובא בתרד"ה חולו ש"מ חגיגה שם) הוא איסור דאורייתא. וראה בפרטיות אנציקלופדי' תלמודית ערך חול המועד סעיף ב. וש"נ.

(* וכן „לא ישאירו ממנו“ (בהעלותך ט, יב). וראה משפטים (כג, יח) ותשא (לד, כה) „ולא ילין“ (ובפרש"י שם).

43 משא"כ לגבי ענין „ד' אמות ליוצא

בחלב (ראה רמב"ם הל' ממרים ס"ב) – כי בפרש"י אין לומר שהאיסור דעוף הוא משום סייג, כי א"כ חז' ה' צ"ל אסור בודאי, וברש"י ראה (יד, כא) לא פירש כן (כמו שפי' בתשא שם לענין עוף).

[והטעם יש לומר: בהג' פנמיים שבהם נאמר האיסור דבשר בחלב, מדשתק רש"י* משמע דס"ל שרק „בחלב אמו" אסור (ובפרט שפנמיים תשא שם. משפטים כג, יט) פירש דגדי לאו דוקא]**. וא"כ אא"פ לומר שהאיסור דעוף, שאין לו חלב אם" (רש"י תשא שם) הוא סייג להאיסור דגדי בחלב אמו].

והאיסור דעוף (מד"ס) מרומז בקרא (כנ"ל הערה 22) ולכן שייך ל„סופרים" ואכ"מ.

(* במפרשי רש"י תשא שם, שכונת רש"י „אזהרה לבשר בחלב" היא – דכל חלב אסור, לאו דוקא „בחלב אמו" (וראה שוה"ג שלאח"ז). אבל ראה לקו"ש ח"ו ע' 201 הערה 2.

(** במפרשי רש"י תשא שם (וראה גם לקו"ש שם ע' 150 הערה 39. ע' 202 ואילך. ע' 207) שגם לפרש"י האיסור הוא בכל חלב, ולכן הוזקק רש"י (תשא שם) ללימוד למעט בשר עוף – „פרט לעוף שאין לו חלב אם".

אבל לכאורה, אי"כ הו"ל לרש"י לכתוב כן בהדיא, ע"ד שמפרש דגדי" לאו דוקא. ומ"ש רש"י „פרט לעוף כו" אפשר לפרש שאינו לימוד ומיעוט, כ"א דמכיון שהאיסור הוא רק „בחלב אמו" בדרך ממילא נשלל עוף.

(ומה שלא כתב זה לעיל פ' משפטים (שם) – כי בפ' משפטים נתמעט עוף מ„גדי", דרק „נגל וכבש" (מין בהמה) נכלל ב„גדי" (ראה לקו"ש שם ע' 150 הערה 39. שם ס"ע 202 ואילך); ומשא"כ בפ' תשא שהאיסור הוא בכל בשר (כלשון רש"י „אזהרה לבשר". וראה בארוכה לקו"ש שם, ש„גדי" הוא שם המושאל ל„בשר" בכלל. ע"ש, הוצרך לשלול עוף מפני „שאיין לו חלב אם".

ועוד י"ל: בפעם הא' י"ל דמ"ש „בחלב אמו" הוא לפי ש„דיבר הכתוב בהווה" (כמ"ש הרמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ט ה"ג. ובפרט ע"פ מ"ש ברשב"ם ורוב"ע משפטים שם, שכן נהגו בפועל. וראה בארוכה לקו"ש שם ע' 206 ואילך); אבל כיון שנשנה ג"פ באותו הלשון ממש – הי"ז לעכב].

וי"ל הביאור בזה: החילוק בין „סופרים" ל„חכמים" הוא – התואר „סופרים" מדגיש בעיקר את הידיעה ב„ספר התורה הזה", לימוד ודיוק במקרא וכו'; ואילו התואר „חכמים" תוכנו (פשוטו כמשמעו) ענין החכמה בכלל.

ובנידון דידן: הענינים וההלכות הנדרשים מן הכתוב שהם בגדר „סייג לתורה", „להרחיק האדם מן העבירה", יש להם שייכות לתכונת ה„חכמים", המשערים בחכמתם את טבע בני אדם³³ וקובעים עפ"ז סייגים וגדרים כהרחקה מן העבירה; משא"כ ההלכות והענינים הנלמדים מדיוק לשון הכתוב בספר (וכיוצא בזה) ואינם ענין של „סייג לתורה" – שייכים המה ל„סופרים", המדייקים בלימוד „ספר התורה הזה".

ולפיכך: לגבי איסור תחומין – „אלפים אמה של תחום שבת" – כתב רש"י שזהו „מדברי סופרים", כי לדעת רש"י איסור זה אינו סייג וגדר – שהרי אפילו בהליכת מרחק רב ביום השבת אין (על-דרך הפשט³⁴) איסור מפורש מן התורה. זוהי רק הלכה נוספת הנלמדת מדיוק לשון הכתובים³⁵.

33 להעיר מפרש"י חגיגה שם: מסרן . . לחכמים היודעים להבין על איזהו ההטיל היתר כו'.

34 ע"ד ההלכה יש דיעות דאף שאלפים אמה הוא רק איסור דרבנן, יש תחומין מה"ת ביי"ב מיל (רמב"ם הל' שבת פכ"ז ה"א. ועוד). אבל מפרש"י בשלח שם מוכח, דע"ד הפשט אין חילוק בין אלפים אמה ליי"ב מיל (ראה מסקנת הרא"ם בשלח שם, ודלא כמ"ש בס' זכרון על פרש"י שם), ואין לומר שאלפים אמה הוא סייג ליי"ב מיל.

35 ואין להקשות מלשון רש"י (תשא לד, כו) גבי בשר עוף בחלב „שאיין איסורו . . אלא מדברי סופרים" – אף שלכאורה הוא סייג לבשר בהמה

ועל-דרך-זה בפסוק שבפרשתנו, שבו מדובר אודות גדר וסייג „להרחיק האדם מן העבירה” – הדורש אומדן טבע בני אדם (כנ”ל ס”ה) – כתב רש”י (לפי כמה כתבי-יד) „אמרו חכמים”³⁸.

(משיחות ש”צ 9 תשד”מ)

חוץ לתחום” כתב רש”י „מכאן סמכו חכמים” – כי ההיתר³⁶ של „ד’ אמות ליוצא חוץ לתחום” תלוי בהשערת טבע האדם, שאי אפשר לאדם לצמצם ולהשאיר על עמדו ממש (ולפיכך ניתנו לו ארבע אמות – שלש לגופו ואחת לפישוט ידים ורגלים)³⁷.

(38) ואפילו לפי הגירסא הנפוצה „למה אמרו” (סתם) מובן ששייך לענין ד„חכמים” (ולא „דברי סופרים”).

(36) וע”ד משנ”ת בל’ רש”י (שמקדים לפני פירוש) „ונחלקו בו חכמי ישראל” (ראה לקו”ש ח”ט ס”ע 201 ואילך. חט”ז ע’ 398 ואילך).
(37) רש”י בשלח שם.

